



# Natural processes, animal welfare, moral aspects and management of the Oostvaardersplassen

Report of the second International Commission on Management of the  
Oostvaardersplassen (ICMO2)

November 2010



# Natural processes, animal welfare, moral aspects and management of the Oostvaardersplassen

Report of the second International Commission on Management of the  
Oostvaardersplassen (ICMO2)

November 2010

---

## Second International Commission on Management of the Oostvaardersplassen (ICMO2)

### Members

- Drs. J.D. Gabor, chairman, former State Secretary of the Dutch Ministry of Agriculture, Nature management and Fisheries (1990-1994)
- Prof. dr. J.J.M. van Alphen, professor of Ecology at Leiden University
- Prof. dr. T.H. Clutton-Brock, professor of Ecology and Evolutionary Biology at the University of Cambridge, UK
- Drs. J. Kaandorp, chief veterinary surgeon Safaripark Beekse Bergen
- Prof. dr. F. Ohl, professor of Animal Welfare and Laboratory Animal Science at Utrecht University
- Prof. dr. H. Olf, professor of Community and Conservation Ecology at the University of Groningen
- Prof. dr. R.J. Putman, emeritus professor Wildlife Biology, Manchester Metropolitan University, UK
- Prof. dr. D. Reynolds, former Chief Veterinary Officer, UK

### Secretariat

- Dr. ir. Henk Smit, managing partner, Wing Process Consultancy
- Dr. ir. Ferry Leenstra, senior animal scientist, Wageningen UR Livestock Research
- Dr. Edo Knegtering, policy official, seconded from the ministry of Economic Affairs, Agriculture and Innovation

### Quotation of this report

ICMO2, 2010. Natural processes, animal welfare, moral aspects and management of the Oostvaardersplassen. Report of the second International Commission on Management of the Oostvaardersplassen (ICMO2). The Hague/Wageningen, Netherlands. Wing rapport 039. November 2010.

## Samenvatting

De Oostvaardersplassen (OVP) ontstonden toen Zuidelijk Flevoland werd ingepolderd. Om te zorgen voor kort grasland voor foeragerende ganzen werden grote grazers geïntroduceerd (Heckrunderen 1983; konikpaarden 1984; en edelherten 1992). De aantallen van alle drie soorten grote grazers namen snel toe en de dieren werden erkend als een belangrijke component van het ecosysteem. Er werd gekozen voor een beleid van minimaal ingrijpen teneinde natuurlijke ecologische processen maximaal de ruimte te geven. De snelle toename in de aantallen grote grazers leidde tot stijgende aantallen dieren die in de late winter dood gingen en in 2005 werd een internationale commissie (ICMO1) ingesteld om het beheer van de OVP te beoordelen. De commissie bracht in 2006 rapport uit en adviseerde dat: (1) de dieren over meer beschutting zouden moeten kunnen beschikken, (2) er een programma van onderzoek en monitoring met betrekking tot de populaties grote grazers zou moeten worden ontwikkeld en (3) dat dieren die in de late winter in slechte conditie zijn zouden moeten worden gedood en niet zouden hoeven wachten tot een natuurlijke dood ze uit hun lijden zou verlossen. In 2010 zorgde een lange koude winter voor een verminderde conditie van de dieren in de OVP en er moesten aanzienlijke aantallen worden gedood. Het resultaat was dat Staatsbosbeheer (SBB) de instructie kreeg om de dieren bij te voederen en dat een tweede commissie (ICMO2) werd ingesteld om het huidige beheer van de grazers in de OVP te beoordelen en om vier groepen door de minister gestelde vragen te beantwoorden (worden hieronder in verkorte vorm weergegeven).

### 1. Voortgang in implementatie van het advies van ICMO1

Zijn de aanbevelingen en doelstellingen van ICMO1 geïncorporeerd in het beheer van het gebied?

Een aantal aanbevelingen van ICMO1 werd opgevolgd. SBB heeft een beheersvisie voor de OVP opgesteld en gepubliceerd, heeft een reactief beheer van grazers in de late winter doorgevoerd om onnodig lijden te voorkomen en heeft aanbevelingen doorgevoerd over het monitoren van de vegetatie en vogelpopulaties. Een aantal van de andere aanbevelingen van ICMO1 (waaronder het verschaffen van aanvullende beschutting voor de dieren en het bevorderen van monitoring en onderzoek) werden of genegeerd of onvoldoende uitgevoerd.

### 2. Ecologische aspecten van het beheer

Functioneren de OVP als het beoogde nagenoeg natuurlijke ecoysteem? Hoe heeft zich de populatieopbouw en -omvang van de grote grazers ontwikkeld en hoe staan deze ontwikkelingen in verhouding tot de natuurlijke draagkracht van het gebied? Welke methode voor het tellen van de grote grazers zou ICMO2 willen aanbevelen?

Hoewel het ontstaan van de OVP en het handhaven van de begrenzing ervan door de mens zijn bepaald, komen de meeste interne processen in het gebied overeen met die in natuurlijke ecosystemen. Totale aantallen grote grazers begonnen vanaf 2000 de draagkracht van het gebied te benaderen en sindsdien is het aantal runderen teruggelopen en is de jaarlijkse sterfte toegenomen en variabel geworden bij alle drie soorten. Als het huidige beheerregime wordt voortgezet, is het waarschijnlijk dat deze trends sterker naar voren zullen komen.

ICMO2 doet de suggestie om de nodige aandacht te schenken aan de effecten van het waterbeheerregime en aantallen grote grazers op de biodiversiteit in de OVP, in het bijzonder, op de mate waarin het beheer uitvoering geeft aan het halen van Natura 2000-doelstellingen, omdat verschillende vogelpopulaties aan het teruglopen zijn.

### 3. Dierenwelzijnsvraagstukken bij het huidige beheer

Kunnen de dieren hun natuurlijk gedrag vertonen? Hoe is het dierenwelzijnsniveau van de grote grazers in verhouding tot dat in vergelijkbare ecosystemen? Hoe succesvol is het huidige beheer van grote grazers in het minimaliseren van onnodig lijden? Zouden de afschotcriteria kunnen worden aangescherpt met het oog op het verbeteren van welzijn?

ICMO2 heeft het mogelijke morele dilemma beoordeeld tussen de waarde van het bestaan van een 'natuurlijk gebied' en de waarde van 'dierenwelzijn'. ICMO2 beschouwt de status van grote grazers in de OVP als 'zich bevindend tussen' volledig wild en gedomesticeerd/beheerd. Dat betekent dat zowel diegerieënteerde zorg als omgevingsgerieënteerde zorg aan de orde zijn. De grazers zijn in staat vrijwel al hun natuurlijke en sociale gedrag te vertonen en ICMO2 beschouwt hun welzijn als ruwweg vergelijkbaar met dat van populaties grazers in andere vergelijkbare ecosystemen. ICMO2 accepteert dat natuurlijke processen inhouden dat er perioden met negatieve welzijnsomstandigheden zullen zijn die worden beïnvloed door seizoenscycli in lichaamsconditie. Beheerders hebben echter een morele verplichting om alle noodzakelijke maatregelen te nemen die de omvang van onnodig lijden minimaliseren. Aangezien reactief beheer in de late winter nog steeds een compromis is tussen een beleid van het niet-ingrijpen en de noodzaak om lijden te minimaliseren, beveelt ICMO2 aan een nieuwe strategie door te voeren van **vroeg-reactief beheer**, waarbij ook de omgevingsomstandigheden in aanmerking worden genomen.

### 4. Toekomstig beheer

Zou aanscherping van afschotcriteria helpen om het welzijnsniveau toe te laten nemen? Zouden aantallen grote grazers moeten worden gereduceerd door jaarlijks populatiebeheer? Zouden de dieren moeten worden bijgevoerd in de winter? Op welke punten zou het advies van ICMO1 kunnen worden aangepast teneinde het beheer te verbeteren?

ICMO2 heeft een integraal pakket van aanbevelingen ontwikkeld voor de korte termijn (winter 2010-2011), de middellange termijn (tot het openstellen van het Oostvaarderswold) en de lange termijn (na de openstelling van het Oostvaarderswold). ICMO2 adviseert aanvullende beschutting te bieden door de OVP te verbinden met aangrenzende bospercelen (in het bijzonder het Hollandse Hout en het Oostvaardersbos) en het creëren van 1 km aan beschuttingsruggels in het zandstortgedeelte in de OVP (De Stort); dat gestart wordt met het realiseren van de Oostvaarderswissel, een 120 meter breed pad voor de dieren dat de OVP met het Horsterwold verbindt; dat individuele dieren in slechte conditie 's winters eerder worden gedood; dat plannen worden ontwikkeld voor een pro-actief populatiebeheer in geval er noodomstandigheden zijn waarbij anders grootschalige verhongering zou optreden; dat niet wordt bijgevoerd; dat onderzoek en modellering met betrekking tot de populatie grote grazers worden uitgebreid; en dat er regelmatige tellingen vanuit de lucht plaatsvinden van alle drie soorten. Verder wordt de noodzaak voor SBB benadrukt om binnen de organisatie effectievere sturingssystemen te ontwikkelen; om een effectieve wetenschappelijke adviescommissie in te stellen voor supervisie van monitoring en om specifieke aanbevelingen te doen voor de mate, de tijdstippen en de selectiviteit van het afschieten of verwijderen van individuele dieren; om een interne PR-commissie op te zetten; en om een platform van belanghebbenden in te stellen om de maatschappelijke betrokkenheid bij het beheer te vergroten.

